

УДК 528.94: 663

Пересадько В. А., Біла К.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ КАРТОГРАФУВАННЯ ПІВОВАРІННЯ

У статті розглянуто історію, тенденції і особливості розвитку картографування пивоваріння. Встановлено туристично-реklamний характер карт цієї тематики і відсутність карт впливу пивоваріння на людський розвиток. Представлено карту «Пивоваріння», на якій показано виробництво пива і його споживання у світі, виділено країни з балансом і дисбалансом «виробництво-споживання». Наочно представлено місце України у цій системі, як країни з високим рівнем виробництва пива і не менш високим рівнем його

© В. А. Пересадько, К. Біла

споживання. Визначено подальший напрямок картографування пивоваріння.

Ключові слова: картографування пивоваріння, виробництво пива, споживання пива, людський розвиток.

Постановка проблеми. У вітчизняній і світовій літературі є чимало робіт присвячених дослідженню лікєро-горілкової промисловості, але у більшості з них розглядаються особливості власне відповідної галузі, виноробної, коньячної, або ж досліджується лікєро-горілкове виробництво як складова харчової промисловості. У більшості робіт робиться акцент на економічних, маркетингових, або товарознавчих проблемах. Практично відсутні роботи, в яких би досліджувалися особливості картографування кожної з галузей, зокрема, пивоваріння, також відсутні карти, які б візуалізували дві основні сторони розвитку будь якої промисловості це – виробництво і споживання (у даному дослідженні – пива).

Вихідні передумови. У 2015 році світове виробництво пива досягло 192,934 млрд. л або приблизно по 30 л пива в рік на кожного жителя планети [1]. Європейські країни продовжують лідирувати у світовому рейтингу споживання пива на одну особу, проте за обсягами абсолютного споживання пива лідерство належить азійським країнам (що не дивно, виходячи з кількості населення в цьому регіоні). Примітно, що в десятці країн за загальним споживанням пива є такі мусульманські держави, як Саудівська Аравія, ОАЕ та Індонезія.

До трійки найбільших виробників пива входять Китай (489,8 млн. гл., понад 25,4% світового виробництва), США (225,3 млн. гл.) і Бразилія (133 млн.гл.), але за споживанням пива на душу населення у трійці лідерів європейські країни – Чехія, Австрія та Німеччина [6].

Як показує аналіз карт розміщених в Інтернеті – саме в європейських країнах і створюється найбільша кількість картографічних творів присвячених пивоварінню. Хоча тематика цих карт доволі однотипна і спрямована насамперед на туристичні і рекламні цілі.

Метою даної статті є аналіз картографування пивної галузі в Україні і світі і презентація карти «Пивоваріння».

Виклад основного матеріалу. Сучасна назва пива походить

від назви старогерманського напою «реог» або «біог». У слов'янських народів назва пива практично однакова: українською – «пиво», російською – «пиво», польською – «piwo», чеською – «pivo», сербсько-хорватською – «пиво», білоруською – «піва» та словацькою – «pivo». Раніше цим словом називали напій, який часто і багато п'ють. Фактично таким воно є і в наші дні.

Пиво, як і вино, справедливо вважається найдавнішим алкогольним напоєм. Існують достовірні докази, що пиво варили на різних континентах ще у давні часи, хоча батьківщиною пивоваріння вважають Месопотамію, оскільки саме в межиріччі Тигру і Євфрату археологами знайдені шумерські таблички з зображенням пивоварів (VII тис. до н.е.). Шумери, вавилонці, асирійці знали біля 70 сортів пива, в тому числі й міцних [8].

Значний внесок у розвиток пивоваріння зробили у Стародавньому Єгипті, де для приготування пива окрім ячменю почали використовувати пшеницю. В Єгипті центром пивоваріння було місто Пелузій в гирлі Нілу, саме тому можна зустріти ще одну назву пива – «пелузійський напій». Від єгиптян пивоваріння поширилося в Ефіопію, Грецію, Персію та на Кавказ. Цікавим є той факт, що, наприклад, у Вавилоні та Єгипті пиво полюбили усі верстви населення, а у Стародавній Греції воно вважалось напоєм лише бідних людей. Пивоваріння було поширене в Індії, Китаї, в країнах Південної Америки та Африки, при чому пиво в Індії готували практично так само, як в Африці – з сорго та дагусса, іноді використовувався рис. У Південній Америці для приготування пива використовували маїс [1].

У Середні віки пивоваріння з'явилося у Європі, а центрами виробництва пива стали монастирі. Перша згадка про цей напій у слов'ян відноситься до VI ст. У IX ст. пивоваріння поширилося в Київській і Новгородській землях. Навіть бідний люд мав право варити пиво для домашнього вжитку, але тільки на Різдво, Масляну, Великдень та на поминальну Дмитрівську суботу [8].

Слід зазначити, що пиво у давні часи дуже сильно відрізнялося від того, яке відоме зараз тим, що замість хмелю використовували різні трави і прянощі. Сучасну технологію приготування пива запроваджено лише у XIV столітті. Цікавим є той факт, що у Німеччині ще у XVI столітті було прийнято закон про «чистоту пива», згідно якого пивовари мали варити пиво тільки з солоду, хмелю і води високої якості. Таке пиво у більшості країн Європи

вважається класичним і у наш час.

Починаючи з ХХ ст. деякі пивовари стали експериментувати зі складом пива, використовуючи замість солоду непророслі зерна ячменю і пшениці чи додаючи до солоду рис та інші речовини, що впливають на смак пива. Появилися навіть фруктові сорти пива [5].

Нині пиво залишається найбільш вживаним алкогольним напоєм у світі і є третім за популярністю після води та чаю. Але незважаючи на його популярність, у ряді країн (Афганістан, Бангладеш, Бахрейн, Бруней, Бутан, Ватикан, Гвінея, Джибуті, Катар, Кувейт, Мавританія, Мальдіви, Об'єднані Арабські Емірати, Сомалі) виробництво пива знаходиться під заборонаю [6].

У світі відомо близько 180 видів пива і понад 20 тисяч його сортів. Через це розмаїття не існує єдиної класифікації пива. Найчастіше пиво класифікують за кольором (темне, світле, червоне, біле) чи за видом застосовуваних дріжджів (лагерне, ель, ламб'ік).

Згідно з даними статистики, світове виробництво пива з кожним роком зростає [6], а карт, які б візуалізували цю галузь харчової промисловості практично немає. На відміну від картографування виноробства [7], де є низка наукових розробок, – з даної тематики можна зустріти лише «аматорські» карти.

Найбільш популярними стали карти, які створюються для такого напрямку туристичної діяльності, як «пивний туризм», який швидко розвивається в останні роки. Найчастіше для задоволення потреб туристів укладають карти броварень (рис. 1 і 2).

Найбільшим попитом карти такого змісту користуються у країнах Європи, які є історичними регіонами пивоваріння: Чехія, Німеччина, Ірландія, Бельгія.

Корпорація Euromonitor склала список найпопулярніших марок пива у різних країнах, ґрунтуючись на даних роздрібно-торгівельної мережі. Використовуючи ці дані, вони склали пивну карту світу, щоб наочно зобразити вподобання любителів пива різних країн [6]. Так американці найбільше віддають перевагу пиву Bud Light, але далі на північ, в Канаді, вже вибирають більш щільне пиво Будвайзер (Budweiser). Південніше, в Мексиці, найчастіше п'ють пиво Корона (Corona). У Китаї любителі пива надають перевагу лагеру під назвою Сноу (Snow), в Індії – світлому Кінгфішеру (Kingfisher), а в Австралії полюбляють місцеве

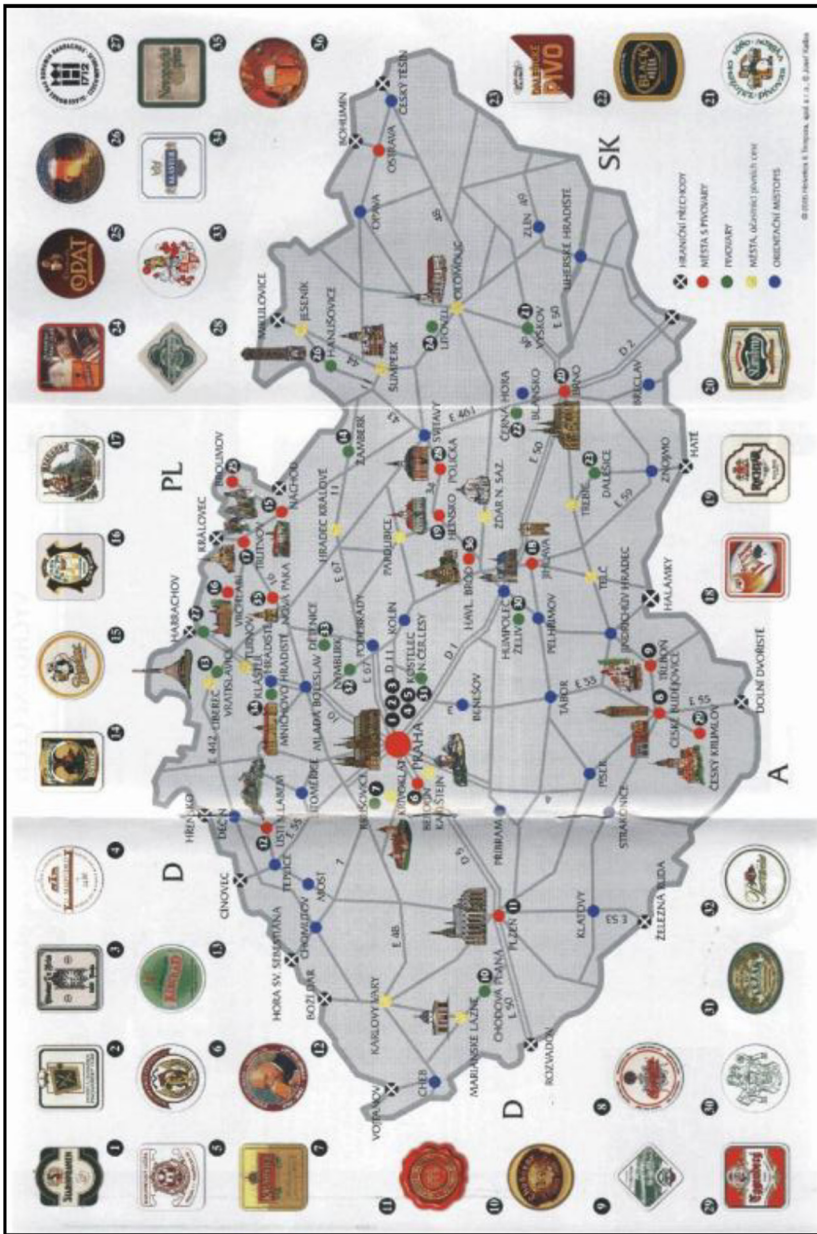

Рис. 1. Пивна карта Чехії [7]

австралійське пиво – Вікторія Біттер (Victoria Bitter).

Дизайнерами мануфактури «Pop Chart Lab» створена карта

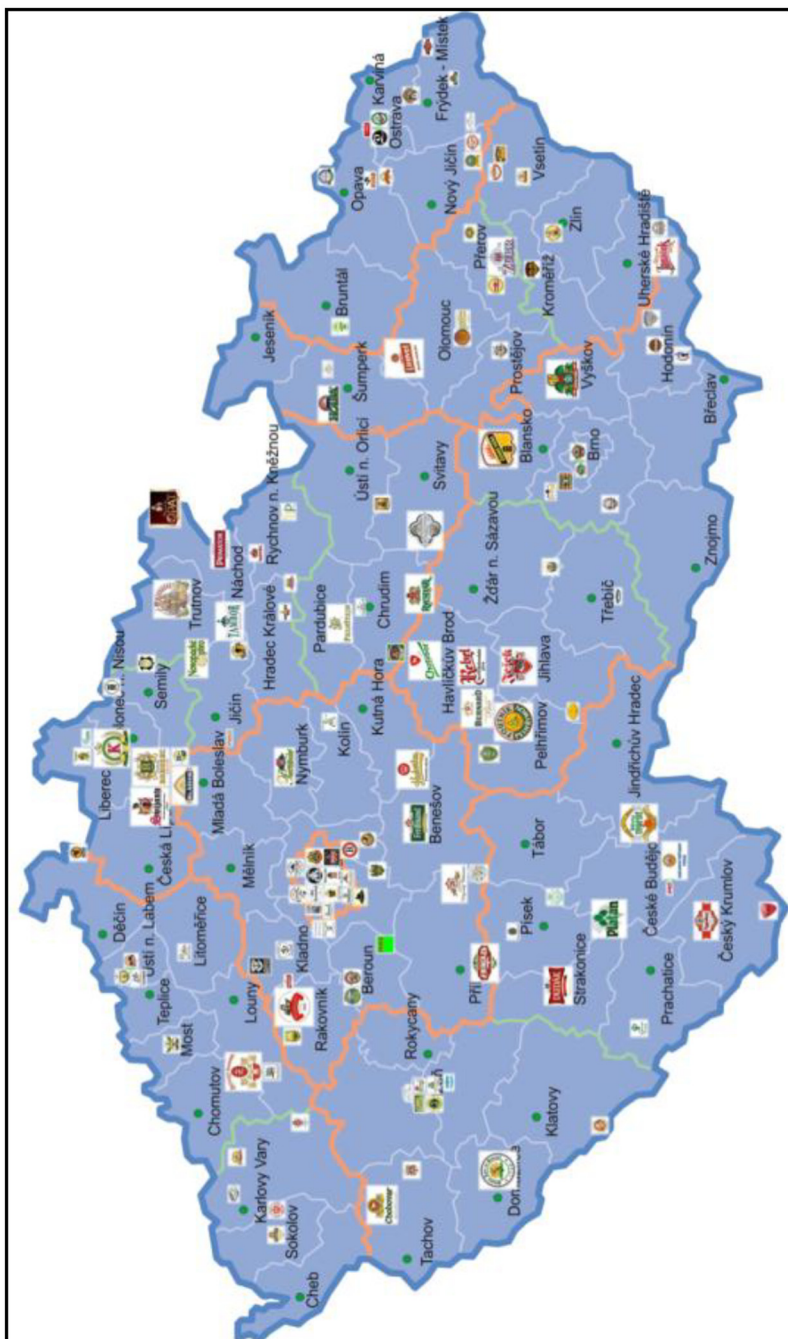

Рис. 2. Карта чеських броварень [3]

пивних заводів США, на якій нанесено понад 1000 точок з найменуваннями діючих пивних виробництв – від великих заводів до маленьких пивоварень [2].

Асоціація пивоварів Європи підготувала звіт про розвиток пивоваріння у країнах Європи. На підставі отриманих даних укладено кілька карт. На одній з них показано кількість діючих пивоварень у країнах Європи на кінець 2014 р.: на першому місці за кількістю броварень знаходиться Великобританія, друге місце посідає Німеччина, третє – Франція. Інша карта відображає кількість зайнятих у пивній галузі в кожній країні Європи. Так, перше місце за зайнятістю населення у пивній галузі займає Німеччина, друге – Нідерланди, третє – Іспанія та Чехія [4].

У XXI столітті, коли кожен турист має навігатор у своєму гаджеті, пивоварні намагаються йти в ногу з часом. Тому у таких країнах, як Німеччина, Чехія, Австрія, Естонія, Великобританія, з кожним роком з'являються нові онлайн-сервіси, за допомогою яких турист може знайти будь-яку інформацію про пиво країни та обрати, яку з пивоварень краще відвідати.

Проведений нами аналіз десятків карт з Інтернету, з фондів Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та бібліотеки імені В.Г. Короленка дозволив виділити ряд особливостей і тенденцій картографування пивоваріння, а саме:

- переважна більшість карт відображає розвиток галузі на регіональному чи національному рівні і практично поодинокі випадки створення карт розвитку галузі у світі;

- регіони пивоваріння світу на картах представлені вкрай нерівномірно – найбільша кількість карт створена для традиційно пивних регіонів (Чехія, Німеччина, США, Естонія) і вкрай мало карт районів потенційного розвитку пивоваріння (Китай, Бразилія, Мексика, Росія);

- за видом усі карти можна віднести до аналітичних інвентаризаційно-констатаційних карт, що відображають місцезнаходження броварень, або райони виробництва того чи іншого пива за прийнятими класифікаціями;

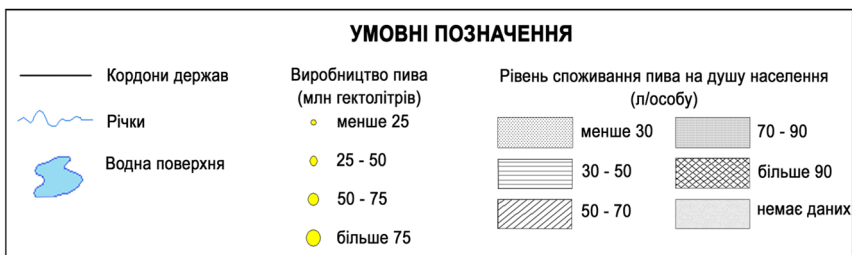
- переважаючими способами відображення є спосіб значків (окремі підприємства пивної галузі, броварні) та способи ареалів чи якісного фону (райони розвитку чи поширення пивоваріння);

- характерною рисою карт створених в останні 5-10 років є

відсутність географічної основи (за виключенням меж держав (без назв держав) і берегової лінії (якщо вона є);

– практично відсутні оцінювальні і прогнозні карти, карти аналітичного змісту.

Враховуючи все вищевикладене і використавши дані ряду міжнародних організацій, на кафедрі фізичної географії і картографії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна укладено дрібномасштабну (1:60 000 000) з дуже розрідженою географічною основою (кордони держав, підписи держав, основні річки, берегова лінія) карту світу – «Пивоваріння», де способами картограм (рівень споживання пива на душу населення) і картодіаграм (обсяг виробництва пива в країнах світу) представлено виробництво і споживання пива у світі (рис. 3).

Рис. 3. Легенда до карти «Пивоваріння»

Карта дає чітко вказує на те, що найбільшими виробниками пива у світі є Китай, США, Бразилія, Німеччина, Росія і Мексика. Якщо говорити про рівень споживання пива на душу населення, то на першому місці безперечно будуть знаходитись країни Європи. Особливо виділяються такі країни, як Чехія (1 місце в світі за рівнем споживання пива на душу населення), Австрія (2 місце), Німеччина (3 місце), а потім Естонія, Польща, Фінляндія, Ірландія та ін. Чітко прослідковується закономірність, що найбільш високий рівень споживання пива у тих країнах, в яких найбільший обсяг виробництва (Росія, Німеччина, США, ПАР підтверджують цей факт).

Українська галузь пивоваріння також добре розвинута, пиво споживають більше 60% населення, велика частина споживачів припадає на чоловіче населення (76%) [5]. Експорт українського пива здійснюється у 42 зарубіжних країни. Однак в останні

роки обсяги виробництва і рівень продажів на ринку помітно скорочується. За рівнем споживання пива ми знаходимося на рівні Канади, Мексики і Бразилії, а за рівнем виробництва – нам ближча Польща, Франці і ПАР.

Висновки. Проведене дослідження показало, що картографування пивоваріння має інвентаризаційний характер рекламної спрямованості. Практично відсутні карти аналітичного змісту з відображенням впливу цієї галузі людської діяльності на розвиток регіонів світу, зокрема на здоров'я населення. Іншими словами – відсутні карти соціально-економічного спрямування, які б показали не тільки економічні переваги виробництва цього напою, але і його соціальне значення, як позитивне, так, без сумніву, і негативне. Тому, наша задача на майбутнє – це дослідження взаємозв'язку галузі пивоваріння і соціальних факторів і представлення його у вигляді кореляційних карт пивної галузі і рівня людського розвитку.

**Рецензент – кандидат географічних наук, доцент
А. М. Байназаров**

Література:

1. Географія пивоваріння у світі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://beersfan.ru/o-pive/pivomanija/geografija-piva>.

2. Карта пивоварень США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ershov.blogspot.cz/2014/06/breweries.html>.

Карта Чеських броварень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/cesskoepero/cesskie—pivovarni>.

3. Офіційний сайт Асоціації пивоварів Європи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.brewersofeurope.org/site/index.php>.

4. Офіційний сайт міжнародного журналу «Пивне діло» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pivnoe—delo.info/statistika—otrasli>.

5. Офіційний сайт міжнародної організації Euromonitor International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euromonitor.com/alcoholic—drinks>.

6. Пересадько В. А. Картографування виноробної промисловості [Текст] / Пересадько В. А., Максименко Н. В., Біла К. А. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. –

2016. – Вип. 24. – С. 78-81.

7. Пивні карти Чехії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eyeqido.ru/economy/pivnaya—karta—chehii>.

8. Пивоварение с древних времен до наших дней [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://svrecords.chat.ru/o9.htm>.

В. А. Пересадько, Е. Белая

СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ КАРТОГРАФИРОВАНИЯ ПИВОВАРЕНИЯ

В статье рассмотрена история, тенденции и особенности развития картографирования пивоварения. Установлено туристическо-рекламный характер карт этой тематики и отсутствие карт влияния пивоварения на развитие общества. Представлена карта «Пивоварение», на которой показано производство пива и его потребление в мире, выделены страны с балансом и дисбалансом «производство-потребление». Наглядно представлено место Украины в этой системе, как страны с высоким уровнем производства пива и не менее высоким уровнем его потребления. Определены дальнейшие направления картографирования пивоварения.

Ключевые слова: картографирование пивоварения, производство пива, потребление пива, развитие общества.

V. Peresadko, K. Bila

STATUS, TRENDS AND PROSPECTS OF MAPPING THE BREWING

The article describes the history, trends and features of development mapping the brewing. The authors defined the tourist-promotional nature of maps of this topic and the lack of maps, which show the influence of brewing in the development of society. We created world map «The Brewing» that shows the production of beer and its consumption in the world, marked the country with the balance and imbalance of the «production-consumption». The article presents the place of Ukraine in the system, as a country with a high level of production of beer and a high level of consumption. The authors identify further direction of mapping the brewing.

Keywords: mapping the brewing, beer production, beer consumption, the development of society.

Надійшла до редакції 21 серпня 2016 р.